

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁਆ ਅਤੇ ਆਰ ਐਸ ਨਰੂਲਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ.ਜੇ.

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ- ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1962 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1956।

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਨਿਯਮ, 1955- ਨਿਯਮ 34 -ਬੀ ਅਤੇ 34 -ਸੀ— ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਨਿਕਾਸੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ — ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ — ਅਲਾਟੀ ਜਾਂ ਕਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪਟੇਦਾਰ — ਕੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ — ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ — ਕੀ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ — ਕੁਦਰਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ — ਨਿਆਂ — ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਨਿਯਮ, 1955 ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਧਿਆਇ V-A ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਟੇਦਾਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਸਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 10,000 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਲਾਟਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਾਦਲਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਸਹੀ ਰਕਮ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਯਮ 34-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੇਦਾਰ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੂਰਵ-ਪਾਰਟੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸਹੀ ਜਾਂ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਅਦਾਲਤ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਸੰਪਤੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਕਸਿਮ ਐਂਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪੇਟਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

29 ਅਪ੍ਰੈਲ 1965 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ 19 ਮਈ, 1965 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਆਈ. ਡੀ. ਦੁਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਆਰ. ਐਸ. ਨਰੂਲਾ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮ, ਸਰਟੀਓਰੀ, ਮੈਂਡਮਸ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਐਚ.ਐਸ. ਵਾਸੂ, ਅਤੇ ਐਲ.ਐਸ. ਵਾਸੂ, ਵਕੀਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਜੇ ਐਨ ਕੋਸ਼ਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਨਰੂਲਾ, ਜੇ. -ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜੇ ਛੋਟਾ ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਅਲਾਟੀ ਜਾਂ ਪਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ? ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਨਿਯਮ, 1955 ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰ 'ਤੇ ਮੁੱਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1960 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ; ਜਾਂ ਕੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਲਾਟੀ ਜਾਂ ਕਾਬਜ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ, 34-ਬੀ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਜਿਹਾ

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਵੀਕਾਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਹਨ, ਹੁਣ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਾਵਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਨ। ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਜਲੰਦੂਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦਨ ਨੂੰ ਸਾਵਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੀਜ਼ ਤਿੰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਨ।

1954 ਦੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ, 44 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 1958 ਵਿੱਚ 300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਫਤਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸੰਵਾਦਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਟੇਦਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਨਾਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਰੇਟ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਸੰਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 26 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ, ਚੈਪਟਰ V-A ਜਿਸ ਵਿੱਚ 8 ਨਿਯਮਾਂ, ਨੰਬਰ 34-A ਤੋਂ 34-H} ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, - ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ G.S.R. 1404/R/Arndt., ਮਿਤੀ 17 ਨਵੰਬਰ, 1960, ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, ਭਾਗ II—ਸੈਕਸ਼ਨ 3(1)। ਸੰਦਰਭ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ 34-A ਤੋਂ 34-C ਅਤੇ 34-F ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

“34-ਏ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ।—ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

34-ਬੀ. ਮੁਲਾਂਕਣ।—ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਅਧਿਆਏ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਕੀਮਤ ਖੇਤਰੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

34-ਸੀ. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ, ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ। 10,000 ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ।—ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਰੁਪਏ ਹੈ। 10,000 ਜਾਂ ਘੱਟ, ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਉਜਾੜੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਪ-ਪਟੇਦਾਰ 1 ਜਨਵਰੀ, 1956 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਸਬ ਪਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

"34-F.—ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਇ V ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧ।— ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਿਯਮ 34-ਸੀ ਜਾਂ ਨਿਯਮ 34-ਡੀ ਅਧੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਇ V ਦੇ ਨਿਯਮ 25 ਤੋਂ 29 (ਦੇਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰੁਪਏ 'ਚ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। 10 ਜਨਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ 1,000 ਪ੍ਰਤੀ ਕਨਾਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ 'ਏ' ਵਜੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੇਧੇ ਹੋਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 4 ਸਤੰਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 7,500 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਹ 1000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਨਾਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1962 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਬੀ' ਵਜੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲੀ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲੇ ਦੁਕਵੇਂ ਹਨ-

"ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਲ ਦਾ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ ਅਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ 1,000 ਰੁਪਏ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

12 ਜੂਨ, 1962 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਧ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਸੀ' ਹੈ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੈ: -

“ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਸ.ਓ. ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸ.ਓ. ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਨਾਲ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਖਰੀਦਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਐਸ.ਓ. ਕਿ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਨਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਸ.ਓ. ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਜਦੋਂ ਦਸੰਬਰ, 1962 ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਮੋਸ਼ਨ ਬੈਂਚ (ਮੇਹਰ, ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ.ਜੇ.) ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1963 ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 12 ਜੂਨ, 1962 ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ। 1,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਨਾਲ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1965 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ (ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ, ਜੇ.) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਇਕਾਂਤ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 22 ਜਨਵਰੀ 1965 ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਨੇ 1962 ਦੇ ਸੀ ਡਬਲਯੂ 1292 ਵਿਚ ਪੀ ਸੀ ਪੰਡਿਤ, ਜੇ., ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ. ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 1962 ਦੀ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 1292 ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਾਲੀ ਘਰ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੱਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 25, 26, 30 ਜਾਂ 31 ਦੇ ਅਧੀਨ (ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸਦੇ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ) ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ— 1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ: 685 - ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1961 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ: -

"ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਸੰਪਤੀ ਨੰਬਰ 77 ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ 10,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਯਮ 22 (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੁੱਲ 50,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਿਅਕ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਯਮ 25(1) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰ ਇਕੱਲੇ ਕਿਸੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜੋ ਕਿ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਨੂੰ 1954 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 44 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ 'ਮਈ' ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਅਖਤਿਆਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 40 ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ 'ਸ਼ੱਲ' ਵਜੋਂ, 10 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਨਿਯਮ 25(1) ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਵਜੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਜੋ ਲਗਭਗ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ

ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ। ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ। ”

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੇ. , ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ

(i) ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅਰਧ ਨਿਆਂਇਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ;

(ii) ਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਤਬਾਦਲਾਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪੱਤੀ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਲਾਟਯੋਗ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;

(iii) ਕਿ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾ ਇਹ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜਾ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪੀਲ - 1961 ਦੇ ਐਲਪੀਏ 202 - 1960 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 685 ਵਿੱਚ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ 30 ਅਗਸਤ 1961 ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ (ਖੇਸਲਾ, ਸੀ.ਜੇ ਅਤੇ ਸਰਮਾ ਜੇ) ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਸੂ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 12 ਮਾਰਚ 1963 ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ 1962 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ 1261 ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਦੁਆ ਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ibid) ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਉਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 102 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 40 ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਆਇ V-A ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ 34-ਏ ਤੋਂ 34-ਡੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ 1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 685 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਜੋਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟ 'ਤੇ ਅਸਲ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਅਧਿਆਇ V-A ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੀਕਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ 1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 685 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੂਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸੁਰੂਆਤੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਈ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ- ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 16 ਜਨਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ (ਅਪੀਲ) ਦੇ ਹੁਕਮ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਿਤੀ 7 ਮਈ, 1962 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ-ਸਕੱਤਰ, ਮਿਤੀ 5 ਜੁਲਾਈ, 1962 ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ

(ਅਪੀਲ) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਜੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਦੁਆ, ਜੇ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ (ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ) ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ: -

(1) ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;

(2) ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸੀ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮੁੱਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਿਕਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

(3) ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਮੌਕੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੁੱਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ;

(4) ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਐਕਸ-ਪਾਰਟ ਵੈਲਯੂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ;

(5) ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-C ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦੇਣ; ਅਤੇ

(6) ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸਦਾ ਮੁੱਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅੰਕੜੇ (ਦਾ ਆਦੇਸ਼) 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਥਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ 1962 ਦਾ C.W 1261 ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ, ਦੁਆ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1963 ਦੇ ਸੀ. ਡਬਲਯੂ. 432 ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ 963 ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ 34-ਬੀ ਅਤੇ 34-ਸੀ. ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ (ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਸਟਰ ਐਚ. ਐਸ. ਵਾਸੂ ਹੋਇਆ) ਨੇ ਅੱਗੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੇਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ (ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ) ਦੇ 15 ਮਈ, 1963 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਦੁਆ ਜੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਜੇ. ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਿਆਇਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ: -

ਮੈਂ ਇਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਫੈਸਲੇ (ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ) ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1962 ਦੇ 1261, 12 ਮਾਰਚ, 1963 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਿਸਟਰ ਸੀਕਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਕੜਿਆਂ ਲਈ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਕੁਝ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਦੁਆ ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: - "ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਸ੍ਰੀ ਸੀਕਰੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1962 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1261 ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਕੋਲ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਿੱਤੇ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਦੁਆ, ਜੇ. ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੀਕਰੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਜੇਕਰ 1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 685 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ (ਫੈਸਲਾ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੇ) ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਦੋਂ ਵੈਯੂਏਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਦੁਆ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਉਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ

ਖੇਡ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਆਮ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਭੇਜਾਂਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ.

(i) ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਉਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ii) ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਾਬਜ਼ਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਜੇਕਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਖਰੀ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵੱਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਲਾਭ ਰਾਮ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ 31 ਮਾਰਚ, 1964 ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕੇਸ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 22 ਅਤੇ 25 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਜੇ ਦਾ 16 ਦਸੰਬਰ, 1958 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 465-ਡੀ ਆਫ਼ 1957 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ—ਜੇਠਾ ਨੰਦ ਹੇਤਚੰਦ ਬਨਾਮ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਆਦਿ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਅਲਾਟਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ:-

(i) ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 22, ਜੋ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਨਿਯਮ;

(ii) ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਕੇ;

(iii) ਆਖਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੇਚ, ਦੇਣ ਜਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਅਤੇ ਮੁੱਲ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ "ਜੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ (ਦੋਲਤ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ, ਜੇ. ਜੇ.) ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 25 ਵਿੱਚ "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦਾ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪੱਤੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 25 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 26 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਗੈਰ-ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਆਦਿ (2) ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਅਦਾਲਤ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਆਦਿ ਹਾਸਲ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ, ਮੈਕਸਿਮ ਐਂਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਆਧਾਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਪੂਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਪੂਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ। ਅਧਿਆਇ V-A ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਟੇਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਸਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ 10,000 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 34-ਸੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਫਿਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ ਮਿਤੀ 23 ਨਵੰਬਰ 1959 ਨੂੰ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 29-ਡੀ 1958 ਵਿੱਚ - ਮਾਨਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਮੰਤਰਾਲਾ - ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਗਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1959 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 313-ਡੀ ਵਿਚ 28 ਦਸੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ ਬੇਦੀ ਜੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ— ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ—ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੇਠਾ ਨੰਦ ਹੋਤਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੇ ਵੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ 1959 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 313-ਡੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਬੇਦੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜੇ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸੀ। 1961 ਦੀ 7-ਡੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਖੋਸਲਾ, ਸੀ.ਜੇ., ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਇਸਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ ਅਤੇ ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ (ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਈ, ਜੇ.) ਨੇ ਰਾਜ ਰਾਣੀ ਦੇ 2 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਕੱਤਰ ਆਦਿ - 1963 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 118 - ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਲਾਟਬਿਲਟੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮੁੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ. ਅਤੇ ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਈ, ਜੇ. ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਾਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਈ, ਜੇ. ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਜਾਂ ਨਾ ਅਲਾਟ

ਹੋਣ ਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਲ ਇੰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਲ ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਲਾਟਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੁੱਲ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੱਤੀ ਲਈ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਦਾਅਵਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਅਲਾਟਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਈ ਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਾਦਲੇਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹੀ ਰਕਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਮਾਮੂਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਰਾਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ. ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ. ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਸੂ ਨੇ ਫਿਰ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਇੰਟਰਮੀਡੀਏਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਯੂ ਪੀ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਬਨਾਮ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੰਕਰਲਾਲ ਪੇਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (4) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਰਵਾਈ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦੇ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫ਼ਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਅਪੀਲ) ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ

ਮੈਂਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੱਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਇੱਕ ਤਰੁਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34-ਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਯਮ 34-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਪਟੇਦਾਰ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵ-ਪਾਰਟੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੂਰਵ-ਪਾਰਟੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਸਹੀ ਜਾਂ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 34-C ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਹੁਣ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ। ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਈ. ਡੀ. ਦੁਆ, ਜੇ. - ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ .ਆਰ .ਟੀ .

(1) 1965 P.L.R. Short Note No. 8,

(2) 1962 P.L.R. 629.

(3) A.I.R. 1962 S.C. 1110.

(4) A.J.R. 1965 S. C. 507.

Mandeep Kaur
(Translator)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।